

РОЗВИТОК ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ: ДОСВІД КРАЇН ЄС

Шишпанова Н. О., канд. екон. наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет
e-mail: shishpanova@mnau.edu.ua

Анотація. Викладено результати досліджень теоретичних аспектів циркулярної економіки як нової парадигми, здатної подолати погіршення навколишнього середовища, підвищити соціальну справедливість і довгострокове економічне зростання. Висвітлено основні принципи концепції циркулярної економіки та переваги її впровадження на основі досвіду Європейського Союзу, світового лідера у цій сфері. Розкрито основні цілі, пріоритети та заходи ЄС у впровадженні циркулярної економіки. Наведено приклади успішного використання бізнес-моделей циркулярної економіки в країнах ЄС.

Ключові слова: циркулярна економіка, економіка регіону, захист навколишнього середовища, досвід країн ЄС.

Останніми роками циркулярна економіка все частіше рекламується як економічна модель, яка може замінити поточну «лінійну» економіку, водночас вирішуючи проблеми погіршення навколишнього середовища, соціальної справедливості та довгострокового економічного зростання з явним припущенням, що вона може служити як інструмент для сталого розвитку. Усе більше країн усвідомлюють важливість переходу від традиційної лінійної економіки до циркулярної. Зокрема, Європейським Союзом було ухвалено низку важливих стратегічних і практичних документів для реалізації ідей циркулярної економіки, а у 2010 р. з метою прискорити перехід на засади циркулярної економіки був створений Фонд Еллен МакАртур, яким розроблено рекомендації для органів влади та бізнесу.

Європейський Союз поставив собі за мету стати циркулярною економікою, впроваджуючи перехід, який передбачає системні зміни в трансформації природних ресурсів і матеріальних потоках; і пропонувати відповідь на те, що зазвичай називають традиційною економічною моделлю «бери-роби-розпоряджуйся».

Серед науковців, політиків і практиків термін «циркулярна економіка» стає все більш звичним. Так, вчені [1] стверджують, що очікування щодо циркулярної економіки формуються як: ідеальне коло повільних матеріальних потоків; перехід від споживача до користувача; зростання через циклічність і відокремлення; і вирішення європейського оновлення. Науковці [2] пропагують розглядати циркулярну економіку як інструмент для сталого розвитку через дебати щодо концептуального розуміння, біофізичних бар'єрів, економічного зростання, соціальної справедливості та впровадження. Автори [2] стверджують,

що циркулярна економіка значною мірою залежить від інституційних та регуляторних факторів для його прийняття. Заходи державної політики здатні усунути недоліки ринку та створити сприятливе середовище для інновацій та підприємництва.

Циркулярна економіка є пріоритетом розвитку Європейського Союзу та частиною промислової стратегії ЄС. У країнах ЄС найбільші національні банки та інституції ЄС уклали партнерство з Європейським інвестиційним банком, щоб до 2023 року інвестувати щонайменше 10 мільярдів євро в циркулярну економіку – Спільну ініціативу для циркулярної економіки (JISE). Це допоможе реалізувати проекти, які запобігають і усувають відходи, підвищують ефективність використання ресурсів і просувають циркулярні бізнес-моделі. Спільна ініціатива циркулярної економіки надає позики, інвестиції в акціонерний капітал, гарантії, інноваційні структури фінансування та технічну допомогу.

Відмітимо, що в країнах ЄС провідні світові бренди зосереджуються на піклуванні про навколишнє середовище та стійкості в діяльності та виробництві, щоб забезпечити споживачів кращими продуктами. Продукти, розроблені для використання знову і знову, упаковані в екологічно чисті, придатні для вторинної переробки та багаторазового використання матеріали, символізують відданість екологічному майбутньому [4]. Варто зазначити, що зростаюча кількість міст і регіонів розробила плани дій і активно тестує та покращує циркулярність у своїх секторах економіки, ланцюжках створення вартості та послугах. Проте, як зазначається в дослідженні [5] інноваційні системні рішення для переходу до циркулярної економіки на міському та регіональному рівнях ще потребують популяризації та ефективного відтворення в інших місцях. Головне завдання полягає в тому, щоб розширити циркулярність за межі традиційного відновлення ресурсів у секторах утилізації відходів і води та зробити циркулярні рішення сталими, регенеративними, інклюзивними та справедливими.

В країнах ЄС визначено існування «Європи двох швидкостей» щодо просування країн до циркулярної економіки. Країни-лідери, найбільш просунуті в прагненні працювати відповідно до принципів СЕ, включають Німеччину, Бельгію, Іспанію, Францію, Італію, Нідерланди та Сполучене Королівство. Другий полюс містить країни ЄС, у яких трансформація до СЕ відбувається найповільніше. До цієї групи входять переважно країни Центральної та Східної Європи та країни півдня Європи [6].

Отже, країни ЄС є світовими лідерами в адаптації моделей циркулярної економіки, оскільки вони не лише посилюють розвиток нормативно-правової бази, а й успішно застосовують її принципи на практиці. Описаний досвід країн ЄС може бути адаптований в Україні на шляху вирішення екологічних та економічних проблем у контексті розвитку циркулярної економіки.

Список використаних джерел:

1. David Lazarevic, Helena Valve. Narrating expectations for the circular economy: Towards a common and contested European transition. *Energy Research & Social Science*. Volume 31, 2017. 60-69 pp.. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2214629617301147>. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2017.05.006>.
2. Neal Millar, Eoin McLaughlin, Tobias Börger. The Circular Economy: Swings and Roundabouts? *Ecological Economics*. Volume 158, 2019, 11-19 pp. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S092180091830538X>. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2018.12.012>.
3. Briguglio, M., Llorente-González, L. J., Meilak, C., Pereira, Á., Spiteri, J., Vence, X. (2021), Born or Grown: Enablers and Barriers to Circular Business in Europe. *Sustainability*, 13(24), 1-20 pp.
4. Circular Packaging. URL: https://circulesolutions.com/circular-packaging/?gclid=Cj0KCQjw0tKiBhC6ARIsAAOXutmpKtxvM4IpU9dbQKjS3a8hXr1qm5LS_fYTla5U5OvfGXrX8MB1iTkaAhh5EALw_wcB (дата звернення 15.04.2023 р.).
5. Circular cities and regions initiative. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/research-area/environment/circular-economy/circular-cities-and-regions-initiative_en (дата звернення 15.04.2023 р.).
6. Mazur-Wierzbicka, E. Circular economy: advancement of European Union countries. *Environ Sci Eur*, 33, 111 (2021). <https://doi.org/10.1186/s12302-021-00549-0>.

Abstract. The results of research on the theoretical aspects of the circular economy as a new paradigm capable of overcoming environmental degradation, increasing social justice and long-term economic growth are presented. The main principles of the circular economy concept and the advantages of its implementation based on the experience of the European Union, the world leader in this field, are highlighted. The main goals, priorities and measures of the EU in the implementation of the circular economy are revealed. Examples of successful use of circular economy business models in EU countries are given.

Keywords: circular economy, regional economy, environmental protection, experience of EU countries.